

com si fossin comunitats representades. Conseqüentment, qualsevol acció ultratjant o irrespectuosa contra un símbol es considera com si fos dirigit en contra de la mateixa comunitat, de manera que se'n deriven sancions administratives o fins i tot penals (art. 543 del vigent Codi Penal), com en la majoria de països europeus, a diferència d'altres països com els Estats Units, on es considera que actituds com les que es persegueixen a l'Estat espanyol són acceptables des del punt de vista de la crítica política i es troben emparades pel dret a la llibertat d'expressió.

El mandat genèric sobre la fixació de l'ordre protocol·lari, en termes més aviat escadussers, fou resultat de la transacció política, tenint en compte la doctrina del Tribunal Constitucional que ja ha estat exposada, a pesar que la proposta inicial del Parlament pretenia consagrar la preeminència a Catalunya del president de la Generalitat, per damunt dels representants d'altres òrgans constitucionals i sempre darrere del president del govern de l'Estat, tenint en compte que aquell assumeix la suprema representació de Catalunya i la ordinària de l'Estat (art. 152.1 CE). A l'espera que el legislador català ompli de contingut aquesta previsió, l'ordenació general de precedències de l'Estat resulta del Reial decret 2099/1983,⁴⁵ que es refereix tant als actes oficials de caràcter general organitzats per la Corona, el Govern o l'Administració de l'Estat (art. 5.1) com els que ho són per part de les CA o l'Administració local (art. 5.2).

2. LA CIUTADANIA CATALANA I ELS DRETS ESTATUTARIS

2.1. La ciutadania catalana

La teoria general sobre l'Estat estableix que els elements essencials d'aquest són el poble, el territori i el poder. Aquests mateixos criteris s'apliquen de manera analògica a altres ens polítics subestats. D'aquesta forma, s'examinen elements constitutius d'aquests ens com la ciutadania, el territori i les institucions

45. S'anuncià en aquest sentit la reforma del Reial decret 617/1997, sense que fins al moment s'hagi dut a terme.

polítiques bàsiques. Això no vol dir que existeixi pròpiament una ciutadania catalana, ni una nacionalitat catalana de caràcter personal. No es pot parlar d'un àmbit de validesa i eficàcia personals del dret de les CA referit a les seves poblacions, perquè en realitat aquest àmbit està determinat per un criteri territorial: no es pot fer, doncs, referència a una persona com a «nacional» català, però sí a Catalunya com a nacionalitat o poble, que és la seva expressió col·lectiva estatuïda.⁴⁶ No es tracta tant que existeixi un residu de sobirania a Catalunya com que, d'acord amb la Constitució, s'accepti que existeix una àmplia sobirania política, no absoluta, universal i excloent, però sí compartida i limitada, que exerceixen el poble i els ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Aquesta part és la que fonamenta la legitimitat constitucional, i en conseqüència estatutària, ni que sigui *latu senso*, dels termes *ciudadà* i *poble* (i també de *nació*), vinculats això sí, com s'ha dit, a una sobirania compartida i derivada, que no exclou la de l'Estat (sobirana, però en cap cas excloent).

Tanmateix, les CA s'organitzen i actuen sobre un territori determinat i sobre una població igualment determinada. La població es pot considerar un dels elements constitutius de les CA com a entitats polítiques de govern, segons la doctrina clàssica exposada abans. El vincle entre la CA i una determinada població dóna lloc al sorgiment d'un estatus específic o d'una situació jurídica que col·loca el seu titular en una determinada posició amb relació a la seva CA, i de la qual es deriven alguns drets i deures. Per això, l'Estatut fa referència tant a la perspectiva col·lectiva com a la individual. A més, l'Estatut també utilitza al marge de l'expressió «poble» de Catalunya o poble català (preàmbul i art. 5) o la de «població» (art. 206.6), i també es refereix als «electors de Catalunya» (art. 222.1 b i 223.1 b) o al «cos electoral» (art. 222.2 i 223.2); la disposició transitòria quarta de

46. A més, enfront de la impugnació de la utilització dels conceptes *ciudadania de Catalunya* i *ciudadans catalans* en el preàmbul i en l'article 7 EAC (i de *poble espanyol* en el mateix preàmbul i en l'article 2.4) és possible una interpretació d'acord amb l'esperit de la Constitució que faci compatible la condició de poble català amb la de poble espanyol, tenint en compte que la part està integrada, sense substituir-la en el tot; o sia, que es pot ser ciutadà de Catalunya i tenir la ciutadania espanyola.

l'EAC de 1979, vigent segons la DT 2a, que esmenta els «habitants de Catalunya», els «catalans» (art. 7), «els ciutadans i ciutadanes de Catalunya» (art. 7 i 15) i els qui gaudeixen de la «condició política de catalans» (art. 7). Totes aquestes expressions tanmateix no són sinònimes ni agrupen les mateixes persones. No sempre coincideixen els qui gaudeixen del veïnatge civil i els qui gaudeixen del veïnatge administratiu, ja que els criteris de determinació dels subjectes varien.

La condició política de català s'adquireix, en general, per als espanyols que tenen veïnatge administratiu en qualsevol dels municipis de Catalunya. Els requisits són, doncs, la nacionalitat espanyola, la majoria d'edat, la residència habitual en un municipi català i estar inscrit en el padró municipal d'habitants. Els dos primers són derivats de la condició política; i els dos darrers, de la de veïnatge administratiu. Les normes que intervenen sobre aquests requisits són de caràcter estatal. Segons l'article 11 CE, la nacionalitat s'adquireix, es conserva i es perd d'acord amb el que estableix la llei, que, segons l'article 149.1.2. CE, ha de ser una llei estatal, concretament el Codi Civil (art. 17 a 26). El criteri per determinar el veïnatge civil (art. 14 CC) és la filiació, o sigui, el veïnatge dels pares (*ius sanguinis*), amb independència del lloc de naixement, del domicili civil o de la residència habitual. No obstant això, quan aquest veïnatge no coincideixi amb el lloc de naixement, la persona pot optar pel que se'n derivi, dins l'any següent a la majoria d'edat o emancipació. I d'altra banda, quan no coincideixi amb el de la residència habitual, la persona interessada pot adquirir el que correspongui al seu lloc de residència, després d'un temps de mantenir-la de forma continuada. De la mateixa manera, el veïnatge administratiu ve determinat per la normativa estatal, a la qual es remet el mateix Estatut (art. 7.1 EAC), que en aquest punt cal entendre que es refereix a l'article 16.2 LBRL. Això exclou les persones estrangeres i les menors de divuit anys (que són domiciliades però no veïnes), i també les qui resideixen en una altra CA o que no s'hagin inscrit en el padró.

En qualsevol cas, l'Estatut (art. 7.2) fa extensiu el gaudi, com a catalans, «dels drets polítics definits per aquest Estatut als espanyols residents a l'estranger que han tingut a Catalunya el

darrer veïnatge administratiu, i també llurs descendents que mantenen aquesta ciutadania, si així ho sol·liciten, en la forma que determini la llei». En particular, l'art. 13 EAC esmenta les comunitats catalanes a l'exterior, algunes amb arrels molt antigues, els membres de les quals no conserven la nacionalitat d'origen però sí mantenen «vincles socials, econòmics i culturals». Precisament, la Generalitat, en els termes que estableixi la llei, ha de fomentar aquests vincles i ha de prestar l'assistència necessària. Amb aquesta finalitat, «pot formalitzar acords de cooperació amb les institucions públiques i privades dels territoris i els països on es troben les comunitats catalanes a l'exterior i pot sol·licitar a l'Estat la subscripció de tractats internacionals sobre aquesta matèria».

2.2. Els drets i deures

Una de les conseqüències derivades del reconeixement de la ciutadania catalana és que les persones que exerceixen la «condició política de català o ciutadans de Catalunya» (art. 7.1 EA), gaudeixen dels drets i deures definits al títol I de l'Estatut. En aquest sentit, l'article 15.1 EAC estableix que «els ciutadans de Catalunya són titulars dels drets i els deures reconeguts per les normes a què fa referència l'article 4.1». I a diferència de l'Estatut de 1979, que estenia aquests drets i deures bàsicament a l'àmbit de la participació política (el dret de sufragi passiu i actiu i el dret d'accedir a determinats càrrecs polítics), el nou Estatut reconeix i tutela expressament diferents drets i deures en l'àmbit civil i social (art. 15 a 28), en l'àmbit polític i de l'Administració (art. 29 a 31), i en l'àmbit lingüístic (art. 32 a 36).

La inclusió de drets a l'Estatut parteix d'una situació prèvia en la qual tant la Constitució com diversos tractats i convenis internacionals, entre els quals destaquen la Declaració Universal de Drets Humans, el Conveni europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals i, en l'àmbit comunitari europeu, la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea reconeixen un ampli conjunt de drets fonamentals directament aplicables als ciutadans i ciutadanes i als poders públics de Catalunya. És a dir, els